

**Senter for Teknologi og Samfunn
Universitetet i Trondheim:**

**En kort presentasjon med vekt på
senterets oppgaver og funksjon**

STS-arbeidsnotat 1/88

ISSN 0802-3573-04

arbeidsnotat
working paper

UNIVERSITETET I TRONDHEIM

SENTER FOR TEKNOLOGI OG SAMFUNN

SENTER FOR TEKNOLOGI OG SAMFUNN,
UNIVERSITETET I TRONDHEIM:

En kort presentasjon med vekt på
senterets oppgaver og funksjon

STS-ARBEIDSNOTAT NR. 1/88

UNIVERSITETET I TRONDHEIM

SENTER FOR TEKNOLOGI OG SAMFUNN

SENTER FOR TEKNOLOGI OG SAMFUNN,

UNIVERSITETET I TRONDHEIM:

En kort presentasjon med vekt på senterets
oppgaver og funksjon

STS-rapport 1/88

SENTER FOR TEKNOLOGI OG SAMFUNN
UNIVERSITETET I TRONDHEIM

En kort presentasjon med vekt på senterets oppgaver og funksjon

Innhold

1. Innledning	1
2. Forhistorie	2
3. Kort om STS-ideen	3
4. STS-ideens plass ved Universitetet i Trondheim	5
5. Formål. Forsknings- og undervisningsprofil	7
6. Senterets oppgaver på kort og mellomlang sikt	10

1. Innledning

Kollegiet ved Universitetet i Trondheim gjorde i møte 9 oktober 1987 et prinsippvedtak om å opprette "Senter for teknologi og samfunn". Formell oppstartning av senteret skulle skje fra 1 juli 1988, og det skulle opprettes et styre for senteret med deltakelse fra delinstitusjonene ved UNIT (NTH, AVH og Vitenskapsmuseet), i tillegg til SINTEF. Den delen av virksomheten som UNIT skal være ansvarlig for, er i første omgang tenkt å være beskjeden, med to vitenskapelige stillinger og en halv kontorassistent-stilling. I tillegg skal imidlertid senteret gi kontorplass til stipendiater og forskere med ekstern finansiering, hovedsaklig fra forskningsråd.

Det generelle formålet med senteret er "å drive forskning og undervisning innenfor feltet vitenskap, teknologi og samfunn, med særlig vekt på samspillet mellom samfunnsutvikling og teknologisk utvikling, teknologihistorie og studier av teknologisk forskning og innovasjoner". Dette gir senteret et sett av oppgaver som det er verdt å reflektere litt over.

Det er oppnevnt et styre for senteret som består av professor Reidar Hugstedt, NTH (formann), professor Arne B. Johansen, Vitenskapsmuseet, professor Tore Lindbekk, AVH, fung. instituttsjef Bente Rasmussen, IFIM, og professor Jarle

Simensen, AVH. Styret har vedtatt at senteret skal starte opp 1 juli 1988 og det har engasjert Knut H. Sørensen som leder og Håkon With Andersen som nestleder for senteret, foreløpig ut 1988.

Dette notatet beskriver bakgrunnen for opprettelsen av senteret og drøfter den funksjon som senteret er tiltenkt. I denne sammenheng skisseres paralleller i andre land, og senterets planlagte organisasjonsform beskrives.

2. Forhistorie

Gjennom flere år har en i Trondheim forsøkt å bygge opp en flerfaglig virksomhet omkring historiske og samfunnsvitenskapelige studier av vitenskap og teknikk. Gjennom etableringen av "Samarbeidsgruppa for teknologi og samfunn" (STS) i 1983 ble det bygd ut et kontaktnettverk mellom forskere fra AVH, NTH og SINTEF. Siden har det, med økonomisk støtte fra Kollegiet, vært avholdt årlige seminarer som har samlet et tjuetalls deltakere fra UNIT-miljøet. I 1986 og 1987 har seminarene hatt en sterkere nasjonal karakter med bred norsk deltakelse.

En videreføring av dette arbeidet ble forsøkt høsten 1984 gjennom etableringen av et uformelt "Senter for vitenskap, teknikk og samfunn" av forskere ved Det samfunnsvitenskapelige fakultetet ved AVH. Grunnstammen i senteret var tre forskere knyttet til det teknologihistoriske prosjektet "Norsk elektronikkindustri 1945-1970" (Håkon With Andersen, Bjørn Basberg og Anders Skonhoft). I tillegg kom førsteamanuensis Gudmund Stang og NAVF-forsker Knut H. Sørensen.

Senteret skulle primært styrke det forskningsmessige samarbeidet mellom de deltakende forskerne. I tillegg ble flere av forskerne engasjert i utviklingen av en del utdanningstilbud ved alle de tre fakultetene ved AVH og ved NTH: "EDB og samfunn" (DA4, deler av kurset har også vært forelest på NTH og kurset er valgbart for NTH-studenter), SV-X emnet "Teknologi og samfunn", teknologihistorie for NTH-studenter og teknologihistorie for historiestudenter. I regi av senteret ble det arrangert seminarserier, og senteret virket også som en markering av fagfeltet, lokalt, nasjonalt og internasjonalt. Det ble knyttet internasjonale kontakter og flere internasjonale kapasiteter gjestet senteret som forelesere.

I løpet av 1986 og 1987 ble forskningsvirksomheten styrket ved at tre stipendiater/vitenskapelige assistenter ble knyttet til senteret. Flere hovedfagsstudenter, særlig i sosiologi og historie, valgte sine emner innenfor senterets interesseområde. Tre av dem har fått studentstipend innenfor NAVFs IT-satsning.

Mangel på permanent grunnlag for virksomheten førte imidlertid til at forskerfellesskapet begynte å tappes, og det uformelle senteret var truet av oppløsning da Kollegiet ved Universitetet i Trondheim gjorde sitt prinsippvedtak om å opprette "Senter for teknologi og samfunn". Dette vedtaket innebar en revitalisering av forskerfellesskapet og har gitt et godt grunnlag for arbeidet med en formell etablering.

3. Kort om STS-ideen

Etableringen av Senter for teknologi og samfunn følger et internasjonalt mønster. Det forskningsområdet som senteret skal drive innenfor, er et felt som er i rask vekst, både nasjonalt og internasjonalt. Det finnes i dag sentre innenfor feltet "Science, Technology, and Society" (STS) i de fleste vestlige industriland, men aller flest i USA. Spirene til disse sentrene dukket opp på slutten av 60-tallet, men de fleste ble etablert i løpet av 1970-årene. Bakgrunnen var en økende erkjennelse av behovet for å skape større innsikt i vekselspillet mellom vitenskap, teknikk og samfunn, samtidig som slik innsikt i stigende grad ble etterspurt i kjølvannet av det såkalte student-opprøret. Det faglige grunnlaget for disse sentrene var temmelig variert. Noen sprang ut av kompetanse innenfor områder som vitenskapshistorie, vitenskapssosiologi, teknologihistorie og statsvitenskap, mens andre hadde sitt tyngepunkt blant naturvitere og teknologer med særlig interesse for sine fags historie, verdier, moralske dilemmaer, etc.

Idag er STS-området etablert i den forstand at det finnes utdanningstilbud opp til dr. gradsnivå, egne tidsskrift (mest kjent: Social studies of science, Science policy) og egne profesjonelle foreninger (Society for the social study of science, European Association for Studies of Science and Technology". Utover å beskjeftige seg med vitenskap og teknologi, er STS-området kjenne-

tegnet ved sin markerte flerfaglighet.¹ Denne flerfagligheten er et kjennetegn ved alle STS-sentre, selv om sammensetningen varierer. STS domineres av samfunnsvitenskapelige og humanistiske tilnærminger, særlig sosiologi, antropologi, historie, filosofi, filologi, statsvitenskap og økonomi. STS-forskere har dessuten ofte en viss bakgrunn i teknologiske eller naturvitenskapelige fag. STS-sentrene representerer derfor et bud på den faglige fornyelse, basert på interdisiplinær forskning, som etterlyses i Forskningspolitisk råds melding for 1988; Mot et kunnskapsbasert samfunn.

En seminar-rapport der 25 STS-sentre presenteres, kan tjene som grunnlag for noen utfyllende bemerkninger.² Et viktig poeng er at selv om fagområdet grovt sett er det samme, er STS-sentrene temmelig forskjellige. Disse forskjellene viser seg i størrelse, funksjon, organisasjon og disiplinær forankring. De viktigste fellestrekkene er flerfaglighet og en forholdsvis utradisjonell senter-organisering. I tillegg er de fleste STS-sentre opprettet ved universiteter som utdanner ingeniører.

Når vi i Norge skal dra lærdommer av STS-erfaringene fra andre land, er det flere forhold som kan fremheves. For det første er de fleste STS-sentre vokst fram ut fra et behov om å reflektere over forholdet mellom vitenskap, teknikk og samfunn. Dette behovet har gjort STS-sentrene til et møtested for ulike studentgrupper. Studenter med bakgrunn i samfunnsfag og humaniora lærer om naturvitenskap og teknologi, mens studenter innen naturvitenskap og teknologi lærer mer om sine fags forbindelser til samfunnsforhold. Resultatet har både kritiske og instrumentelle dimensjoner. STS-ferdigheter - uansett hvilken disiplin de er basert i - er funksjonelle i de mange sammenhenger der naturvitenskap og teknologi skal koples til sosiale enheter. Det finnes yrkesroller der filologer, historikere og sosiologer har bruk for "technological

¹Vi bruker betegnelsen flerfaglig i stedet for tverrfaglig fordi STS-området ikke er fullstendig løsrevet fra de tradisjonelle disiplinene. En STS-forsker med utdanning som sosiolog, historiker eller filosof, preges av denne bakgrunnen, samtidig som vedkommende ved å samarbeide med forskere med annen faglig bakgrunn utvikler nye teoretiske og metodiske tilnærminger som vanskelig kunne vært utviklet innen "moderdisiplinen" alene, men som likevel er preget av denne "moderdisiplinen".

²Conference on the State of Science, Technology and Society Programs in Western Europe, North America and Australia, Worcester Polytechnic Institute, Worcester, 1987.

literacy", og det finnes yrkesroller der sivilingeniører og realister trenger "sociological literacy".

For det andre synes senter-modellen å gi grunnlag for faglig vitalisering. Denne vitaliseringen er ikke bare et produkt av flerfaglighet. STS-sentrene har i stor utstrekning vært basert på et ressursgrunnlag som består av en kombinasjon av en kjernegruppe av forskere ansatt ved senteret og tilknyttede forskere som har sine stillinger ved andre institutter. Dette gir grunnlag for en heterogenitet som i mange tilfeller (men selvsagt ikke alltid) skaper fruktbare faglige spenninger.

Mye tyder imidlertid på at kjernegruppen ikke må være for liten. De mest produktive STS-sentrene har relativt sett store kjernegrupper, noe som gjør det mulig med en stabil aktivitet og et stabilt miljø på selve senteret.

For det tredje er det åpenbart av betydning hvilke utdanningstilbud senteret kan gi. Mange STS-sentre hemmes av at deres utdanningstilbud består av kurs innrettet mot studenter på lavere nivå og i en del tilfeller organisert slik at senteret gir sin undervisning som en slags gjesteforelesere på andre institutter, slik at studentkontakten blir dårlig. Ved å ha tilknyttet studenter på hovedfags- og doktorgradsnivå får sentrene mer interessante og utfordrende undervisningsoppgaver og bedre studentkontakt, samtidig som slike studenter er en meget betydelig forskningsressurs.

Erfaringene fra mange STS-sentre er preget av perioder med midlertidighet, usikkert økonomisk grunnlag og gjennomtrekk blant det vitenskapelig personale. Et hovedinntrykk er likevel at svært mange slike sentre i dag har gjennomlevd slike vanskeligheter og lyktes i å bli permanente. Dette er en klar indikasjon på livskraften i STS-ideen og den betydning STS-kompetanse tillegges i moderne industrisamfunn.

4. STS-ideens plass ved Universitetet i Trondheim

I utgangspunktet skulle Universitetet i Trondheim ha helt spesielle forutsetninger og behov for etableringen av et STS-senter siden en her har landets største teknologiske miljø i form av NTH/SINTEF-komplekset. Behovene og mulighetene har imidlertid i beskjeden grad vært møtt, og ikke minst studenter

ved NTH har med jevne mellomrom fremmet ønsker om undervisningstilbud av STS-type. Senest har dette vært markert gjennom krav om et tilbud som tar opp ingeniørverdier og -etikk. Det har også vært en betydelig interesse for liknende tilbud fra studenter på AVH fra ulike disipliner, såvel realfag som samfunnsfag og humaniora. Når Kollegiet nå har vedtatt å etablere Senter for teknologi og samfunn, markerer det et initiativ for å imøtekomme slike behov og muligheter.

På mange måter er det også svært passende at senteret opprettes midt i det nordiske teknologiåret. Temaet "teknologi og samfunn" står nettopp sentralt i teknologiåret som følge av et opplevd behov blant teknologer om å kunne kommunisere sitt syn på teknologiens betydning for samfunnet til andre grupper. Her står vi overfor et klart eksempel på at teknologer registrerer en mangel på "social literacy". Et STS-senter i Trondheim kan utvikles som et tilbud til å bøte på dette problemet, uten at en dermed skal tro at disse utfordringene er enkle å møte.

Sammenliknet med Danmark og Sverige ligger Norge klart etter når det gjelder etablering av STS-tilbud ved universiteter og høyskoler. Slike tilbud finnes i Danmark på Aalborg Universitetscenter, Roskilde Universitetscenter og Danmarks tekniske høyskole, i Sverige på Chalmers tekniske høyskole, Den Kungliga tekniske högskolan i Stockholm, den tekniske högskolan i Linköping, Universitetet i Lund og Göteborgs Universitet.

Som antydnet tidligere, starter likevel ikke etableringen av et STS-senter ved UNIT på bar bakke. Tvert om er det viktige ressurser i Trondheimsmiljøet som kan utnyttes bedre. Utgangspunktet for virksomheten er den aktivitet som gjennom flere år er utviklet ved Historisk institutt og Institutt for sosiologi og samfunnskunnskap ved AVH. Senteret vil framover satse på å bygge ut forsknings- og undervisningsmessig samarbeid med andre miljøer, særlig NTH og SINTEF. Et slikt samarbeid kan tenkes omkring innovasjonsøkonomi og innovasjonspolitik i forhold til Institutt for økonomi ved NTH, mens relasjoner til IFIM kan styrke den grunnforskningsmessige basis for den anvendte forskningen som der drives innenfor områdene teknologi og arbeid, og innovasjon og teknologispredning.

Forholdene ligger også godt til rette for å bygge ut samarbeid med miljøer på AVH, kanskje særlig innenfor filosofi og lingvistikk. Det er også personer ved

teknologiske og naturvitenskapelige institutter (både på NTH og AVH) som er opptatt av, og delvis arbeider med, STS-relaterte problemstillinger. Slike forskere er det viktig å integrere.

Dette stiller klare krav til senterets organisasjonsmodell. I tråd med utenlandske erfaringer vil en basere seg på en matrisemodell med en kjerne av forskere som har sin arbeidsplass i senterets lokaler, og med forbindelser til samarbeidende forskere på andre institutter (assosiert tilknytning). Undervisningstilbud vil da krysslistes ved senteret og aktuelle institutter.

STS-senteret vil også måtte spille en nasjonal rolle fordi der er nasjonale koordineringsoppgaver innen STS-området som må ivaretas. Mer om dette senere.

5. Formål. Forsknings- og undervisningsprofil

Som nevnt, er senterets forskningsområde i rask vekst, både nasjonalt og internasjonalt. I Norge er imidlertid situasjonen den at "vitenskap, teknologi og samfunn" i hovedsak domineres av anvendt forskning og utredningsarbeid, knyttet til instituttsektoren. Grunnforskning og undervisning på universitetsnivå er mangelvare. Senteret vil derfor fylle en tiltrenget dobbeltrolle: På den ene siden å arbeide med grunnleggende kunnskapsutvikling på et område i sterk vekst. På den andre siden å gi undervisning og utdanne kandidater med kompetanse på et felt der det er betydelig mangel på slik kompetanse. Undervisning inkluderer her veiledning av kandidater på hovedfags- og dr. gradsnivå. Denne dobbelt-rollen gir senteret en helt annen profil enn de anvendte institutter som arbeider forskningsmessig på feltet, og det vil også skille seg fra det nyopprettede Senter for teknologi og menneskelige verdier i Oslo som ikke har noen slik forankring i undervisningsoppgaver.

Senteret vil i tillegg ha koordinerende oppgaver, lokalt og regionalt. De lokale oppgavene vil dreie seg om å bygge ut et tverr-institusjonelt undervisningstilbud og forskningsmiljø innenfor rammene av Universitetet i Trondheim. Denne koordineringen vil derfor dreie seg om å utvikle tilknytningsformer og samarbeidsrelasjoner med forskere som arbeider på teknologi og samfunnsområdet på sine respektive institutt. Resultatet av dette kan være felles

(krysslistede undervisningstilbud), faglige utveksling, prosjektsamarbeid og veiledning.

Den regionale oppgaven vil være knyttet til etableringen av senteret som et kompetansesenter som kan tilby arbeidsplass, diskusjonspartnere og/eller veiledning for forskere som arbeider på eller som skal begynne å arbeide innenfor senterets område. Det er nærliggende i denne sammenhengen å betrakte senteret som et naturlig samlingssted for stipendiater og andre som har forskningsrådsfinansiering for å arbeide med teknologi og samfunn-problematikk.

Som nevnt, er det også behov for nasjonal koordinering og stimulering innefor forskningsområdet vitenskap, teknikk og samfunn. Dette behovet er det naturlig at ivaretas i fellesskap av Senter for teknologi og samfunn (Trondheim) og Senter for teknologi og menneskelige verdier (Oslo). Den type koordinering det her tenkes på, dreier seg om arrangement av seminar og konferanser, forskerkurs, gjesteforelesninger o.l., i tillegg til forskningspolitiske oppgaver. En slik nasjonal koordineringsinnsats krever imidlertid at nødvendige ressurser gjøres tilgjengelig.

Når det gjelder forskningen ved senteret, er det, med utgangspunkt i det eksisterende miljøet, to områder som peker seg ut:

A. Teknologihistorie.

B. Sosiologiske studier av teknologisk forskning, innovasjoner og ingeniør-arbeid.

Disse områdene skiller seg ikke skarpt fra hverandre. Tvert om har samarbeid mellom dem ført til at STS-miljøet har arbeidet med å integrere forskjellige teoretiske tilnærminger gjennom å utvikle kompetanse på Neo-Schumpeteriansk innovasjonsøkonomi (framfor alt inspirert av professor Chris Freeman og hans kolleger på SPRU, men også Nathan Rosenberg), bedriftsøkonomiske innovasjonsstudier (særlig William Abernathy og James Utterback), systemforklaringer på teknologisk endring (Edward Constant, Thomas Hughes), kvinneforskningsperspektiver på teknologi og forskning (Evelyn Fox Keller, Cynthia Cockburn) og aktørorientert vitenskapssosiologi (særlig miljøet rundt Michel Callon og Bruno Latour på Centre de Sociologi de l'Innovation, ved Ecole des Mines).

Dette kan gi grunnlag for en videreutvikling av kompetanse innen følgende tema:

- teorier om dynamikken i teknologisk forandring.
- vitenskapsteoretiske og etiske/verdimessige karakteristika ved teknologiske disipliner, herunder natur- og miljøsyn.
- forholdet mellom tekniske og sosiale/kulturelle forandringer på ulike samfunnsområder (arbeidsliv, hverdagsliv, etc.),
- teknologiske innovasjoner og deres spredning,
- menns og kvinners rolle og verdier i utvikling og bruk av teknologi,
- forskningsorganisasjon og forskningspolitikk,
- ingeniørarbeid og organisering av teknisk virksomhet.
- etiske og naturmiljømessige utfordringer i ingeniørarbeidet.

Mulighetene for å opprettholde og bygge ut grunnforskningsmessig aktivitet innenfor disse feltene i form av utdanningsstipend og forskningsprosjekter burde være gode, gitt den økende forskningspolitiske og allmenpolitiske vekt for denne typen tema. Dette må ikke minst ses i sammenheng med satsningen på informasjonsteknologi som reiser en lang rekke aktuelle utfordringer for senteret (jfr. eksisterende stipendiatprosjekter). I tillegg kommer satsningsområdet "tradisjons- og kulturformidlende forskning". Framover må vi også anta at det vil ligge betydelige forskningsmessige utfordringer i oppfølgingen av den såkalte Brundtlandkommisjonen, og mange av disse utfordringene vil ligge innenfor STS-feltet.

Gjennom allerede oppstartet virksomhet eksisterer det pr. idag følgende prosjekt som trolig vil inngå i Senter for teknologi og samfunn:

"Norsk elektronikk-industri 1945-1970" (Finansiering: NAVF-RHF/NTNF)

"Veritas og den nye teknologien" (Finansiering: Veritas)

"Arbeid og utdanning for norske sivilingeniører 1960-1990" (Finansiering: NAVF-RSF)

"Informasjonsteknologiske forhandlinger? Om iverksetting og gjennomføring av 'Nasjonal handlingsplan for informasjonsteknologi'" (Finansiering: NAVF-RSF)

"Innovasjonsprosesser i medisinsk informasjonsteknologi " (Finansiering: NAVF-RSF)

"Ingeniørvandringer og teknologisk diffusjon" (Finansiering: NAVF-RHF)

"Kunnskapsbegrepet i kunnskapsteknologisk forskning og dets sosiale forankring" (Finansiering: NAVF-RSF)

"Hverdagsliv og kulturell pluralisme" (Finansiering: NAVF-Kultur og tradisjonsformidling)

Dette innebærer at senteret vil ha knyttet til seg to forsker-NAVF (Marianne Gullestad og Håkon Finne), to utdanningsstipendiater (Trond Buland og Ann Rudinow Sætнан) og to vitenskapelig assistenter (Nora Levold og NN). Slik sett vil senteret allerede fra starten av ivareta en regional funksjon som samlingssted for forskere og dr. gradsstudenter med interesser innen senterets område.

6. Senterets oppgaver på kort og mellomlang sikt

Med bakgrunn i det som er skrevet ovenfor om formål og funksjoner, er det klart at senteret i prinsipp står overfor omfattende oppgaver. I en etableringsfase vil det være viktig å avgrense disse oppgavene på en fornuftig måte. Litt forenklet står senteret overfor følgende hovedtyper av oppgaver:

- a. Undervisningstilbud.
- b. Hovedfagsveiledning.
- c. Veiledning av dr. gradsstudenter.
- d. Utvikling av egen forskning.
- e. Intern etablering av senteret gjennom etablering av kontortekniske ordninger og faglig og sosialt fellesskap.
- f. Samarbeidsrelasjoner innen UNIT.
- g. Samarbeidsrelasjoner nasjonalt.
- h. Samarbeidsrelasjoner internasjonalt.

I det følgende blir disse oppgavene omtalt nærmere.

a. Undervisningstilbud.

På kort sikt vil senterets oppgaver på dette punktet dreie seg om å konsolidere de tilbud som allerede er utviklet ("EDB og samfunn", "Teknologihistorie" (NTH) og "Teknologi og samfunn"). Denne konsolideringen vil blant annet måtte bestå i videreutvikling av lærebokstoff på området. Her vil senterets virksomhet kunne ha nasjonal undervisningsmessig betydning fordi tilgangen på slikt lærestoff er liten.

Senteret er også bedt om å utvikle et undervisningstilbud i vitenskapsteori som skal være felles for alle dr. gradsstudenter ved UNIT. På noe lengre sikt

kan det bli aktuelt med utvikling av undervisningstilbud i innovasjonsøkonomi (i samarbeid med Institutt for økonomi på NTH) og ingeniørverdier/-etikk, avhengig av senterets ressurser.

b. Veiledning av hovedfagsstudenter.

Pr. i dag er det omkring åtte hovedfagstudenter i historie og sosiologi som får veiledning innenfor senterets område. I tillegg er det et par diplomstudenter ved NTH som ønsker slik veiledning. Oppgavene for senteret vil derfor på dette området være hovedsaklig av konsoliderende art, etter som en vanskelig kan tenke seg noen vesentlig økning i antallet som får veiledning. Uten senteret vil imidlertid denne studentgruppen stå uten veiledningsmuligheter.

c. Veiledning av dr. grads-studenter.

Senteret vil ha 3-4 dr. grads-studenter tilknyttet alt fra starten. Selv om disse også i dag får noe veiledning, er det her behov for en formalisering og forbedring.

d. Senterets egen forskning.

Også forskningsmessig vil senteret få en slags "flying start" (jfr. oversikten over prosjekter på side 8). I etableringsperioden vil senterets forskningsinnsats særlig dreie seg om gjennomføring av allerede igangsatt virksomhet. Etter som denne passer godt inn i den tenkte forskningsprofilen, er ikke det noe problem. Videreutvikling av prosjekter vil måtte tilpasses finansieringsmulighetene, men som vi har vært inne på, synes disse for tiden å være gode for STS-relaterte tema.

e. Intern etablering av senteret gjennom etablering av kontortekniske ordninger og faglig og sosialt fellesskap.

Denne etableringen antas å være fullført i løpet av høsten 1988, med lokalisering av senteret i AVHs lokaler på Lade. Spesielt viktig i denne sammenheng er videreføringen av den seminarvirksomhet som uformelt har vært drevet de siste 2-3 årene.

f. Samarbeidsrelasjoner innen UNIT.

Disse samarbeidsrelasjonene vil bli utviklet på to måter. For det første gjennom synliggjøring av aktuell forskningsinnsats, forskningsinteresse og undervisning, i form av en katalogisering. For det andre gjennom tilbud om seminarer og gjesteforelesninger.

g. Samarbeidsrelasjoner nasjonalt.

Utviklingen av slike relasjoner utover det som følge naturlig av igangværende forsknings- og undervisningsaktivitet, avhenger av hva slags finansiell støtte senteret får og hvilken samarbeidsmodell som etableres i forhold til Senter for teknologi og menneskelige verdier i Oslo.

h. Samarbeidsrelasjoner internasjonalt.

Dersom det er lar seg finansiere, ønsker senteret å arbeide med å knytte internasjonale kapasiteter til senteret som gjesteprofessorer, med kortere eller lengre opphold.